

فصل چهارم: جمعیت و منابع

درس سیزدهم: جمعیت ایران

بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، کشور ما ایران ۷۵ میلیون نفر جمعیت داشته است. ایران در بین کشورهای همسایه خود، کشوری نسبتاً پرجمعیت است.

جمعیت را به گروه‌های سنی متفاوتی تقسیم می‌کنند:

۶۵ سال به بالا	۲۵ سال تا ۶۵ سال	۱ تا ۲۵ سال
سالمنان	بزرگسالان	کودکان و نوجوانان

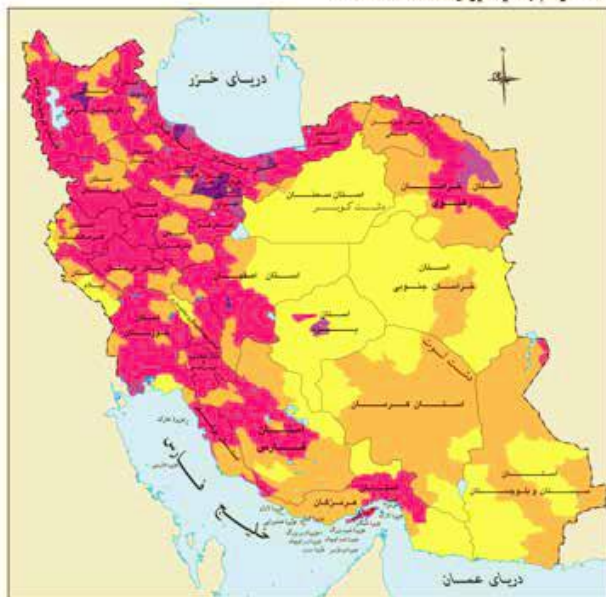
← در برخی کشورها نظیر سوئیس و دانمارک، زاد و ولد کمتر از مرگ و میر شده است و این کشورها به اصطلاح با **رشد منفی جمعیت** روبرو هستند.

وقتی رشد جمعیت منفی می‌شود کشورها با مشکلات مهمی روبرو می‌شوند. در این کشورها با کم شدن زاد و ولد، جمعیت جوان کاهش و تعداد سالمنان افزایش می‌یابد و جامعه از نیروی جوان که می‌تواند کار کند و با فعالیت‌های اقتصادی و آموختن علم به پیشرفت کشور کمک کند، محروم می‌شود.

در ایران، مرکز آمار ایران مسئولیت سرشماری را برعهده دارد.

در بعضی مکانها، جمعیت کمتر و در برخی جاها جمعیت بیشتری زندگی می‌کنند. به نسبت افرادی که در یک مکان زندگی می‌کنند، تراکم جمعیت آن مکان می‌گویند.

نقشه تراکم جمعیت ایران (بر مبنای سرشماری ۱۳۸۵)

$$\frac{\text{جمعیت}}{\text{مساحت}} = \text{تراکم جمعیت}$$

تراکم جمعیت کشور ما در سال ۱۳۹۰ برابر ۴۹.۱ بوده است.

عوامل موثر بر تراکم کم جمعیت: کمبود بارندگی، آب و هوای خشک، خاک های نامساعد و شور. (مانند نواحی داخلی ایران نظیر دشت کویر و لوت)

نواحی دارای تراکم جمعیتی بالا در ایران (به ترتیب و با ذکر علت تراکم بالا):

- ۱- تهران (پایتخت و تجمع امکانات و سازمان های دولتی) ← ۲- جلگه های کناره ی دریای خزر (باران کافی، آب فراوان، هوای معتدل و خاک حاصلخیز). ← ۳- خوزستان (داشتن معادن و ذخایر نفت و گاز) و ۳- کوهپایه های البرز و زاگرس و دشت های حاصلخیز (خاک حاصلخیز، بارندگی کافی)

پرتراکم ترین منطقه در ایران تهران است.

درس چهاردهم: منابع آب و خاک

آب یک منبع حیاتی و یک نعمت بزرگ الهی است و همه ی موجودات زنده به آن نیاز دارند. به طور کلی آب مورد نیاز انسان از آبهای سطحی (رودها) یا آبهای زیرزمینی (چاه، چشمه و قنات) تأمین می شود. میانگین بارش سالانه ی کشور ما حدود ۲۳۰ میلی متر است.

اغلب رودهای دائمی و پرآب ایران از کوه های البرز و زاگرس سرچشمه میگیرند.

رودهای پرآب ایران چون از شیب تند کوهستانی جاری میشوند قابل کشتیرانی نیستند و فقط در بخشی از رود کارون میتوان کشتیرانی کرد.

به مکانی که رود به آن می ریزد حوزه آبریز می گویند. رودهای ایران به سه حوزه آبریز ۱- **دریای خزر**

(رودهایی که از البرز سرچشمه میگیرند و به خزر میریزند) ۲- **خلیج فارس و دریای عمان** (رودهایی که از زاگرس یا کوه های پراکنده ی داخلی سرچشمه میگیرند) و همچنین ۳- **حوزه ی آبریز داخلی** (رودهای فصلی که به دریاچه ها و باتلاق های داخلی و یا زمین های اطراف خود نفوذ میکنند) تقسیم می شوند.

در گذشته در اغلب مناطق کشور ما، ب را در آب انبار ها ذخیره میکردند. در آن زمان آب تصفیه شده و لوله کشی وجود نداشت امروزه در همه شهر ها و بیشتر روستا ها آب لوله کشی وجود دارد.

خاک چگونه تشکیل می شود؟ خاک، لایه ی نازکی از پوسته ی زمین است که از خرد شدن سنگها پدید آمده

است. خاک طی زمان طولانی با توجه به عواملی مانند سنگها، آب، دمای هوا و موجودات زنده یک منطقه تشکیل میشود. بنابراین هر نوع خاک مواد معدنی خاصی دارد که انواع مختلف خاک ها را تشکیل می دهد. در کشور ما در جلگه ها و اطراف رودها و برخی کوه پایه ها، خاک های حاصلخیزی وجود دارد که مواد آلی و معدنی مناسب دارند. به عکس، خاک برخی مناطق مرکزی، داخلی یا جنوبی کشور به علت وجود نمک یا آهک در خاک، برای کشاورزی مناسب نیست. در این مناطق به علت خشکی هوا و کمبود بارندگی، **هوموس** (= گیاهخاک، باقیمانده ی اجساد گیاهان و جانوران که در خاک وجود دارد و موجب حاصلخیزی است. خاک دارای هوموس، تیره است.) خاک بسیار کم است.